

De Facto-rapport 4:2021

Roar Eilertsen

Eksport og eksportmuligheter utenfor EU

Forord

Denne rapporten er utarbeidet i De Facto – Kunnskapssenter for fagorganiserte. Nei til EUs faglige utvalg har gitt økonomisk støtte til arbeidet med rapporten. Målsettingen har vært å gi en oversikt over omfanget og innholdet i norsk vareeksport til markeder utenfor EU, og med særlig oppmerksomhet mot eventuelle tollbarrierer eller andre hindringer for denne handelen.

Det er riktig at hoveddelen av norsk vareeksport går til EU-markedet, men andelen som går til andre markeder utgjorde i 2020 nærmere førti prosent av total vareeksport fra fastlands-Norge, og potensialet er mye større.

En studie av vilkårene for eksporten fra to av våre viktigste fastlandsnæringer, sjømat og aluminium, stiller debatten om vår avhengighet av eksport basert på EØS-avtalens tvangsregime i et annet lys. Kartlegging av disse vilkårene er en viktig del av rapporten.

Takk til ansatte i Statistisk sentralbyrå, i Sjømat Norge og i aluminiumsindustrien, som har bidratt med viktige data, som har gjort det mulig å lage rapporten.

Oslo, juni 2021

Roar Eilertsen

1. Innhold	
2. Innledning.....	5
3. Eksport – innhold og markeder.....	6
3.1. Kort om tjenesteeksporten	6
3.2. Vareeksport.....	6
3.3. Tradisjonelle varer fra fastlands-Norge	7
3.4. Vareeksport utenfor EU	8
3.5. Betingelsene for eksport utenfor EU	10
3.6. Nærmere om avtalene	13
4. Sjømat.....	16
4.1. Sjømateksport til EU.....	18
4.2. Sjømateksport til USA	19
4.3. Sjømateksport til Storbritannia	20
4.4. Sjømateksport til Japan.....	20
4.5. Sjømateksport til Kina	21
4.6. Sjømateksport til Sør-Korea	21
5. Store investeringer – høy lønnsomhet.....	22
5.1. Store vekstmuligheter	23
5.2. For dårlig offentlig eksportstøtte	24
5.3. Konklusjoner.....	26
6. Aluminium	27
6.1. Eksportverdier aluminium	28
6.2. Oppsummering.....	31
7. Vedlegg.....	32

side

2. Innledning

I debatten om EØS-avtalen framstilles det ofte som om denne avtalen er den eneste som kan sikre Norge eksportmuligheter til EU. Men EØS er mye mer enn en handelsavtale. Den griper inn i, og former, sentrale samfunnsområder i Norge på en svært udemokratisk måte. Direktiver og forordninger som systematisk flytter makt fra politikk til marked, fra folkestyre til pengemakt, vedtas i Brussel på løpende bånd for så å bli til norsk lov. En saklig debatt om dette blir av tilhengerne oftest forsøkt avfeid med at «EØS er nødvendig og avgjørende for å sikre Norge markedsadgang».

EU handler med nærmere 200 andre land enn Norge, Island og Liechtenstein (som er EØS-landene utenfor EU). Og Norge handler med andre enn med EU. Handelen er delvis regulert av det multilaterale WTO-regelverket, og delvis av multi- og bilaterale frihandelsavtaler. Norge er med i frihandelsforbundet EFTA (sammen med Sveits, Island og Liechtenstein), som har frihandelsavtaler med mer enn 40 land.

I denne rapporten skal vi se nærmere på omfang og betingelser for norsk eksport til land som ikke er med i EU, og hvor eksporten ikke baseres på avtaler av samme type som EØS. Til hvem, hva og hvor mye eksporteres det til land utenfor EU? På hvilke betingelser skjer denne eksporten?

I rapporten presenteres tall for 2020, og vi har konsentrert oss om eksport fra fastlands-Norge. Den store eksporten av olje og gass opplever stadige prissvingninger, og er i liten grad påvirket av handelshindringer eller restriksjoner fra mottakerlandene.

På grunn av pandemien var den samlede fastlandseksporten 6-7 prosent lavere i 2020 enn i 2019 (målt i løpende priser). Nedgangen var noenlunde jevnt fordelt på verdensdelene. Eksportverdien falt litt mer i Asia (ca 10 prosent), mens det var drøyt 20 prosent økning i fastlandseksporten (fra et lavere nivå) til Nord- og Mellom-Amerika. For Europa var nedgangen omtrent på gjennomsnittet for totalen. For vårt formål har pandemiens påvirkning på 2020-tallene liten eller ingen betydning.

3. Eksport - innhold og markeder

Innledningsvis viser tabell 1 oss hovedbildet for verdien av all norsk eksport i 2020.

Tabell 1:

Eksport 2020 (SSB, Tabell 09672)	Millioner kroner
Totalt	1 109 998
Tjenester	339 158
Varer	770 840

Vi ser at den samlede eksporten hadde en verdi på ca 1 110 milliarder kroner i 2020. Av dette utgjorde vareeksporten 770 milliarder og tjenesteeksporten ca 340 milliarder kroner.

3.1. Kort om tjenesteeksporten

Skipsfarten regnes som tjenesteeksport (ca 110 milliarder kr i 2020), og er den største næringen innenfor denne kategorien. Eksport av finans- og forretnings-tjenester stod for knapt 100 milliarder kr i 2020, mens utlendingers turist-konsum i Norge (regnes også som eksport) stod for ca 60 milliarder kr. Tar vi med samleposten «Salg av andre tjenester» på 50-60 milliarder kr, er mesteparten av tjenesteeksporten fordelt.

I denne rapporten behandles ikke tjenesteeksport ytterligere.

3.2. Vareeksport

Av tabell 2 ser vi at olje/gass/oljeprodukter/skip utgjorde drøyt 360 milliarder kroner av vareeksporten i 2020, mens eksporten av tradisjonelle varer fra fastlands-Norge hadde en verdi på knapt 410 milliarder kroner.

Tabell 2: Vareeksport 2020. Mill kr.

Olje/gass/oljeprod./skip	361 837
Tradisjonelle varer	409 003

3.3. Tradisjonelle varer fra fastlands-Norge

I SSBs statistikker (tabell 08819) er vareeksporten delt inn i 10 varegrupper¹, se tabell 3. Vi har tatt ut varegruppe 3 (i hovedsak olje/gass) og ser dermed fordelingen på det som er fastlandseksporten. I senere kapitler skal vi se nærmere på to viktige eksportnæringer (sjømat og aluminium).

Tabell 3: Vareeksporten fordelt på varegrupper

Alle land	
0 Matvarer og levende dyr	110 536 564
1 Drikkevarer og tobakk	1 048 767
2 Råvarer (ikke spiselige), ekskl. brenselstoffer	19 931 630
4 Animalske og vegetabiliske oljer, fett og voks	3 393 680
5 Kjemiske produkter	60 207 192
6 Bearbeidde varer gruppert hovedsakelig etter materiale	86 781 222
7 Maskiner og transportmidler	83 606 142
8 Forskjellige ferdigvarer	28 124 582
9 Andre varer og transaksjoner	1 535 383

Vi skal komme grundigere tilbake til hva som er innholdet i disse varegruppene, men i første omgang er skal vi se på **hvor** norsk eksport utenfor EU går. Eksporten av tradisjonelle varer fra fastlands-Norge fordelte seg slik på handelstrakter/ verdensdeler:

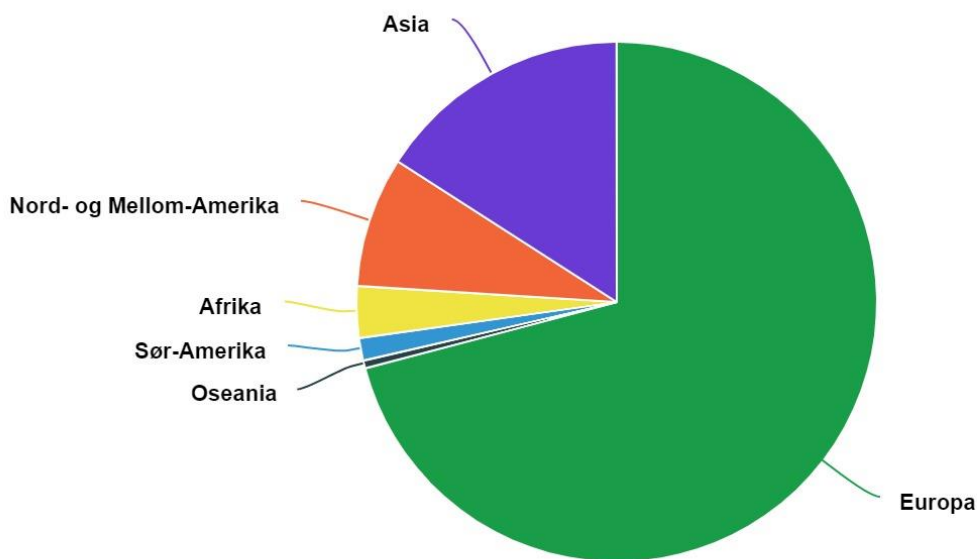
Tabell 4: Eksport, tradisjonelle varer (tabell 08804)

EU	260 398
Storbritannia (GBR)	38 609
Europa utenom EU og GBR	15 918
Nord- og Mellom-Amerika	35 541
Asia	70 567
Afrika	7 793
Sør-Amerika	6 261
Oseania	2 148

¹ På såkalt 1-siffernivå

Tabell 4 viser at ca 63 prosent av vareeksporten går til EU og ca 37 prosent til land utenfor EU. Illustrasjonen under viser hvordan vareeksporten i 2020 var fordelt på verdensdelene.

Figur 2. Fastlandseksport av varer til ulike verdensdeler. 2020

Kilde: Utenrikshandel med varer, Statistisk sentralbyrå.

3.4. Vareeksport utenfor EU

Hvilke land utenfor EU mottar mest norsk fastlandseksport av varer? Bildet ser slik ut (tall i millioner kroner i parentes)²:

- Av europeiske land utenfor EU er Storbritannia nå klart størst (38 609). Av øvrig eksport til europeiske land stod Tyrkia (5 776), Russland (3 075), Island (2 345) og Hviterussland (917) som mottaker av drøyt 80 prosent av norske fastlandseksport.

² SSB, tabell 08804

- Av landene i Nord- og Mellom-Amerika er det USA (28 897) og Canada (3 806) som mottar mer enn 90 prosent av norsk fastlandseksport til denne verdensdelen.
- Av asiatiske land er Kina (23 375), Sør-Korea (9 866), Japan (8 558) og Singapore (5 236) de største eksportlandene for Norge, og om lag to tredjedeler av fastlandseksporten til Asia går til disse fire landene.
- Av sør-amerikanske land mottar Brasil (4 238) og Chile (1 038) hele 85 prosent av den norske fastlandseksporten til Sør-Amerika.
- Av de afrikanske landene er det Angola (1 402) og Egypt (1 262) og Nigeria (869) som er de viktigste eksportlandene for Norge. De tre mottar knapt 50 prosent av fastlandseksporten til Afrika.
- I Oseania ble det eksportert mest til Australia (1 805) og noe til New Zealand (282), til sammen mer enn 97 prosent av all fastlandseksport til verdensdelen.

I neste tabell skal vi se på fastlandseksporten av varer (ekskl. olje/gass) i 2020 fordelt på 10 de største eksportlandene utenfor EU (tabell 08809).

Tabell 5: Fastlandseksporten (verdi) fordelt på de 10 viktigste landene

Totalt	mill kr.
Storbritannia	38 609
USA	28 897
Kina	23 375
Sør-Korea	9 866
Japan	8 558
Tyrkia	5 776
Singapore	5 236
Brasil	4 238
Canada	3 806
Russland	3 075

3.5. Betingelsene for eksport utenfor EU

Fram til juni 2020 hadde Norge inngått 29 frihandelsavtaler med 41 land verden rundt. En ny avtale med Storbritannia kom da på plass som den tredevte i rekken. Norge/EFTA har også ferdigforhandlet en frihandelsavtale med Mercosur-landene (Brasil, Argentina, Uruguay og Paraguay), men denne er ennå ikke signert. I tillegg pågår det, ifølge opplysninger på regjeringens hjemmesider, forhandlinger med 4 land og en handelsunion om nye avtaler.

På hjemmesidene til Norsk Utenrikspolitisk institutt (NUPI) omtales og sammenfattes omfanget av frihandelsavtalene slik (laget før avtalen med Storbritannia):

- Frihandelsavtaler sikrer norske eksportbedrifter markedsadgang og konkurransedyktige vilkår i utlandet.
- Norge har inngått 29 bilaterale frihandelsavtaler med 41 land.
- Norge er medlem av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA), sammen med Island, Liechtenstein og Sveits. De fleste av Norges frihandelsavtaler er forhandlet sammen med de andre EFTA-statene. Hovedårsaken til at Norge har valgt å forhandle gjennom EFTA-samarbeidet er at EFTA samlet sett fremstår som et større marked og som en mer interessant handelspartner.
- Verdens handelsorganisasjon (WTO) er Norges handelspolitiske hovedprioritet. Norges arbeid gjennom EFTA for å forhandle frem handelsavtaler er et supplement til Norges arbeid i WTO. EFTA-avtalene står derfor ikke i motsetning til WTO, men utfyller norske WTO-forpliktelser.
- Frihandelsavtalene bygger på det multilaterale WTO-regelverket og går lengre enn WTO-regelverket på enkelte områder.
- 27 av avtalene er forhandlet sammen med de andre EFTA-landene. I tillegg har Norge bilaterale frihandelsavtaler med Færøyene og Grønland.
- Det pågår forhandlinger om nye frihandelsavtaler med India, Kina, Malaysia, Vietnam og MERCOSUR (Brasil, Argentina, Uruguay og Paraguay).
- EØS-avtalen trådte i kraft 1. januar 1994 og omfatter 28 EU-land samt EFTA-landene Island, Liechtenstein og Norge. Avtalen gir et felles regelverk for handel og økonomiske forbindelser. På de områder avtalen omfatter, skal EØS utgjøre ett marked hvor EØS-borgere og -bedrifter skal behandles på lik linje som EU-medlemmene.
- EFTA-konvensjonen danner grunnlaget for EFTA og regulerer handelen mellom EFTA-statene. Fordi EØS-avtalen regulerer handelsforholdet mellom Island, Liechtenstein og Norge, vil EFTA-konvensjonen i praksis kun anvendes mellom Sveits og de tre EFTA-statene som er part i EØS-avtalen.

På listen over land Norge har frihandelsavtaler med finner vi fem (seks) av de ti landene vi eksporterer mest til: - Storbritannia, Canada, Singapore, Sør-Korea, Tyrkia (og Brasil), og det pågår forhandlinger med Kina.

USA, Japan og Russland er de tre store eksportlandene for Norge som det verken er inngått frihandelsavtaler med eller hvor det pågår forhandlinger.

De frihandelsavtalene Norge har inngått (som hovedregel gjennom EFTA) bygger i stor grad på relevante og tilsvarende bestemmelser i WTO-avtalene.

Sentrale prinsipper er at tollsatser på varer skal være lavest mulig og over tid reduseres (mot null), og at de senere ikke skal kunne reverseres til høyere satser. Det har vært et mønster at Norge/EFTA har framforhandlet avtaler i etterkant av at de samme landene har inngått frihandelsavtaler med EU, og Norge/EFTA har da stort sett fått likelydende avtaler. De senere år har avtaler i økende grad blitt supplert med bestemmelser om handel med tjenester, mm.³.

I tabellen nedenfor er det en oppstilling av alle landene Norge har frihandelsavtaler med, og i tabellen er det også tatt med om avtalene omhandler mer enn tollfrihet på varer. Vi ser at de avtalene som ble inngått på 1980-90-tallet stort sett var begrenset til tollområdet, mens det, litt på 2000-tallet, og mer på 2010-tallet, blir mer vanlig med avtaler som også omfatter handel med tjenester, offentlige anskaffelser, investeringer, konkurranseregler og regler for intellektuelle eierrettigheter.

³ Free trade agreements in a small, open country: the case of Norway, Hege Medin, NUPI, 2019

Table 2. Norway's free trade agreements in force as of June 2019

Partner	Year	Main areas covered in addition to tariffs					Sum main areas covered
		Services	Procurement	Investments	Competition	IPR	
Greenland	1985	0	0	0	0	0	0
Turkey	1992	0	0	0	0	1	1
Faeroe Islands	1993	0	0	0	0	0	0
Israel	1993	0	1	0	0	1	2
Morocco	1999	0	0	0	0	1	1
Palestine	1999	0	0	0	0	0	0
Mexico	2001	1	1	1	1	1	5
Jordan	2002	0	0	0	0	1	1
Macedonia	2002	0	0	0	0	1	1
Singapore	2003	1	1	0	1	1	4
Chile	2004	1	1	1	1	1	5
Tunisia	2005	0	0	0	0	1	1
South Korea	2006	0	1	0	1	1	3
Egypt	2007	0	1	0	1	1	3
Lebanon	2007	0	0	0	0	1	1
SACU	2008	0	0	0	0	1	1
Canada	2009	0	0	0	1	0	1
Albania	2011	1	0	1	0	1	3
Serbia	2011	0	0	1	0	1	2
Hong Kong	2012	1	1	0	1	1	4
Montenegro	2012	0	0	0	0	1	1
Peru	2012	1	0	1	1	1	4
Ukraine	2012	1	1	1	1	1	5
Central America	2014	1	1	1	1	1	5
Colombia	2014	1	1	1	1	1	5
GCC	2014	0	1	1	1	0	3
Bosnia and Herzegovina	2015	0	0	0	0	1	1
Georgia	2017	1	1	1	1	1	5
Sum		10	12	10	13	23	

Note. Agreements with countries other than members of the EU and EFTA. All agreements except for those with the Faroe Islands and Greenland were negotiated through EFTA. SACU = Southern African Customs Union (Botswana, Lesotho, Namibia, South Africa, Swaziland). GCC= Gulf Cooperation Council (Bahrain, Kuwait, Oman, Qatar, Saudi Arabia, United Arab Emirates). Central America = Costa Rica, Guatemala, Panama. IPR = intellectual property rights. Year = year of enforcement. Sources: mainly the Design of International Trade Agreements database (DESTA) by Dür et al. (2014), where an area is reported as covered if the FTA contains “substantive provisions” (https://www.designoftradeagreements.org/media/filer_public/3a/5b/3a5b6e31-579c-470e-8d2a-82280ad52d81/depth_notes.pdf). In some cases, DESTA information is erroneous or lacking. For example, coverage of IPR is underreported, and some countries are not included. In such cases I have supplemented the data with information from Norwegian government (Nordgaard; NFD, 2019) and EFTA (2019).

3.6. Nærmere om avtalene

På regjeringens hjemmesider gis det en nærmere omtale av de frihandelsavtalene Norge er part i. I det følgende skal vi gjengi noen av de karakteristika som framheves ved avtalene med de landene vi handler mest med.

Storbritannia

4. juni 2021 offentliggjorde regjeringen en ferdigforhandlet frihandelsavtale med Storbritannia. På regjeringens hjemmesider omtales avtalen slik:

Dette er den mest omfattende frihandelsavtalen Norge noensinne har inngått, utenom EØS-avtalen.

Frihandelsavtalen mellom EFTA-landene Norge, Island og Liechtenstein på den ene siden og Storbritannia på den andre, favner bredere enn øvrige frihandelsavtaler gjennom EFTA-samarbeidet. Den inneholder blant annet egne kapitler om små og mellomstore bedrifter, yrkesgodkjenning og digital handel.

Norske industribedrifter får videreført tollfrihet, som vi har hatt inn til Storbritannia i mer enn 60 år. Avtalen sikrer at norske bedrifter som eksporterer til Storbritannia ikke møter mer tungroddede tollprosedyrer enn konkurrenter fra EU. Og som følge av mer liberale opprinnelsesregler enn i den midlertidige vareavtalen, blir det lettere å få tollfritak ved eksport til Storbritannia.

Norge har også oppnådd videreføring av alle tidligere tollpreferanser for sjømat og forbedret markedsadgang for enkelte viktige sjømatprodukter.

Canada

I omtalen av avtalen med Canada skriver regjeringen:

I avtalens kapittel II om varer, forplikter EFTA-statene og Canada seg til å avvikle all importtoll og avgifter med tilsvarende virkning for industrivarer inkludert fisk og marine varer.

Singapore

I omtalen av avtalen med Singapore skriver regjeringen:

Avtalen med Singapore er en av EFTAs mest omfattende frihandelsavtaler. EFTA-landene hadde allerede i forkant av avtalen i praksis tollfri adgang til Singapores marked. Avtalen gir EFTA-landene

rettslig sikkerhet for at deres eksport til Singapore fortsatt vil være tollfri.

EFTA-landene og Singapore forpliktet seg til å avvikle all importtoll på industrivarer og avgifter med tilsvarende virkning fra avtalens ikrafttredelse.

EFTA-landene og Singapore har forpliktet seg til å avskaffe all toll på fisk og andre marine produkter fra avtalens ikrafttredelse.

Sør-Korea

I omtalen av avtalen med Sør-Korea skriver regjeringen:

Etter enkelte tollnedtrappingsperioder innebærer avtalen en tilnærmet fri markedsadgang for norske industrivarer og fisk, og forbedret markedsadgang for tjenester.

Tyrkia

I omtalen av en ny og oppdatert frihandelsavtale med Tyrkia (undertegnet i 2018) skriver regjeringen:

Det er en bred og omfattende avtale, der en har oppdatert samtlige kapitler fra den avtalen av 1991 og i tillegg lagt til nye kapitler om henholdsvis handel med tjenester, handel og bærekraftig utvikling og tvisteløsning.

Frihandelsavtalen fra 1991 innebar full frihandel for industrivarer, inkludert fisk og andre marine produkter. Disse konsesjonene videreføres under den nye frihandelsavtalen.

Avtalens bestemmelser om varehandel er oppdatert for å bringe den nærmere den multilaterale Generalavtalen om tolltariffer og handel av 1994 (GATT 1994).

I regjeringens omtale av de landene det pågår forhandlinger med, tar vi med følgende:

Brasil

EFTA har undertegnet en samarbeidserklæring med handelsunionen Mercosur, hvor Brasil inngår sammen med Argentina, Uruguay og Paraguay. Regjeringen skriver:

Det legges opp til en bred og ambisiøs avtale. Foruten handel med varer og tjenester vil avtalen dekke tema som investeringer, immaterielle rettigheter, offentlige anskaffelser, handel og bærekraftig utvikling.

Forhandlingene om en avtale mellom EFTA og Mercosur er i ferd med å fullføres, og i 2019 ble man enige om hovedinnholdet. På EFTAs hjemmesider ligger avtaletekster som viser at EFTA skal avvikle all toll på import av industrivarer (inkl fisk) fra Mercosur-landene fra det øyeblikk avtalen undertegnes, mens Mercosur-landene innvilges en overgangsperiode på 15 år for gjennomføring av en tilsvarende avvikling.⁴

Kina

Forhandlingene om en frihandelsavtale med Kina kom i gang igjen i 2017, og siste forhandlingsrunde ble gjennomført i september 2020. Regjeringen skriver om forhandlingene:

De pågående forhandlingene dekker en rekke områder som for eksempel handel med varer, handel med tjenester og investeringer, tekniske handelshindre, veterinære spørsmål, immaterialrett, handelsfasilitering, opprinnelsesregler, handel og miljø, offentlige anskaffelser, handelstiltak, konkurranse, elektronisk handel og rettslige spørsmål. I tillegg forhandles det om en separat avtale om arbeidstakerrettigheter.

Samhandelen i 2019 var på 114 milliarder kroner, som er en økning på 25 prosent sammenlignet med 2018. Norge importerer hovedsaklig mobiltelefoner, tilbehør til mobiltelefoner, TVer, datamaskiner, printere, klær og interiør fra Kina. Norge eksporterer for det meste ulike kjemiske produkter, skipsutstyr, sjømat og kunstgjødsel.

For land som Norge ikke har avtaler med, som USA, Japan og Russland, er det de enkelte lands egne importregler som norske eksportører må forholde seg til.

I denne rapporten har vi valgt å gå grundigere inn i omfang og betingelser for to sentrale varegrupper i norsk fastlandseksport, - fisk og aluminium. I tabellen under har vi derfor tatt med verdien av de to varegruppene i eksporten til de 10 viktigste landene.

I neste kapittel skal vi se nærmere på hvilke regler for eksport som møter norske eksportører av sjømat og aluminium.

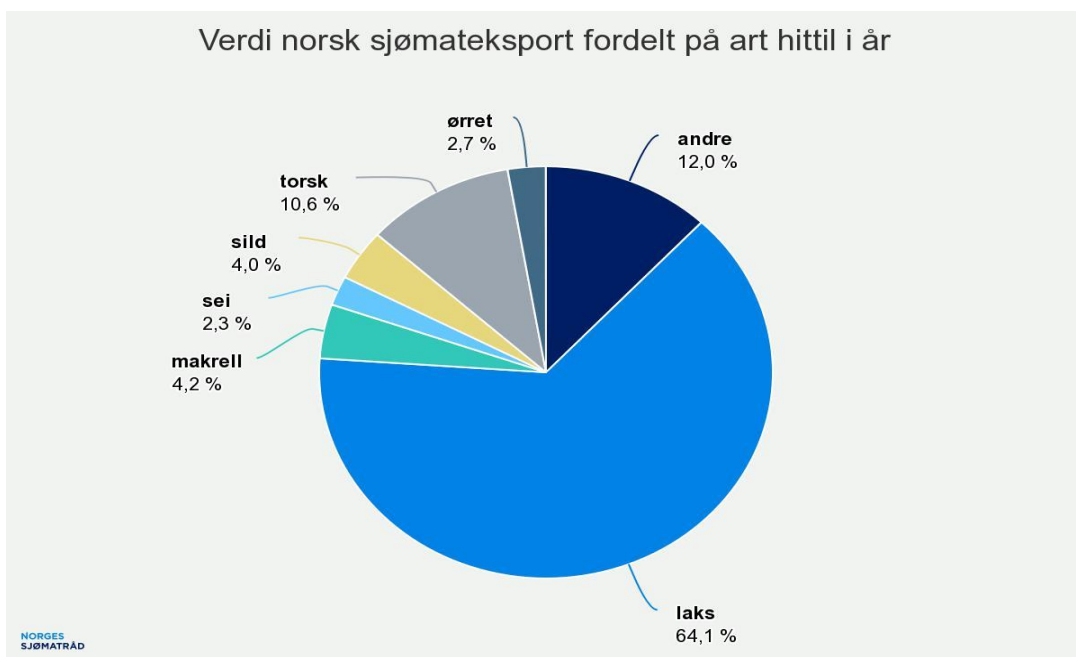
⁴ [2019-08-24-EFTA-Mercosur-Chapter-Description-of-FTA.pdf](#)

4. Sjømat

Sjømatnæringen er den nest største eksportnæringen i Norge, etter olje og gass. En oversikt hentet fra hjemmesidene til Norges Sjømatråd viser følgende nivåer og utvikling:

Av neste figur ser vi at oppdrettslaks er den dominerende arten i norsk sjømateksport.

EU er det klart største eksportmarkedet sjømat, med en verdi 61-62 milliarder kroner i 2020. Fordelt på verdensdelene var bildet slik (millioner kroner, tabell 08809):

Tabell 6: Sjømateksport fordelt på verdensdeler

	mill kr.
Europa	70 868
Herav EU uten GBR	61 727
Asia	19 593
Nord- og Mellom-Amerika	8 152
Afrika	2 212
Sør-Amerika	804
Oseania	347

I tabell 7 ser vi de 10 landene Norge eksporterte mest sjømat til (målt i verdi) i 2020 (tabell 08809):

Tabell 7: Sjømat Eksportverdi mill kr. 2020

Polen	11 572
Danmark	8 968
Frankrike	7 234
USA	6 500
Nederland	5 654
Storbritannia	5 572
Spania	5 128
Japan	4 205
Kina	3 859
Italia	3 840

Vi ser at det er 6 EU-land på denne listen (Polen, Danmark, Frankrike, Nederland, Spania og Italia). Særlig for Polen og Danmark dreier det seg om eksport av ubearbeidet fisk som videreforedles og selges i andre markeder.

De 10 viktigste eksportlandene utenfor EU for norsk sjømat var

Tabell 8: Sjømat Eksportverdi mill kr. 2020

USA	6 500
Storbritannia	5 572
Japan	4 205
Kina	3 859
Sør-Korea	3 155
Ukraina	1 614
Israel	1 418
Thailand	1 322
Vietnam	1 030
Taiwan	1 008

I det følgende skal vi se grundigere på volumer og vilkår for eksporten av de viktigste fiskeslagene til noen av de viktigste markedene for norsk sjømateksport (EU, USA, Storbritannia, Japan, Kina og Sør-Korea).

4.1. Sjømateksport til EU

I 2020 ble det eksportert sjømat til EU for 62 327 millioner kroner. Sjømat er ikke en del av EØS-avtalen. Det er viktig å være oppmerksom på at mye av eksporten til EU er fisk som sendes til (særlig) Polen og Danmark for videreforedling.

På Sjømatrådets hjemmesider heter det:

Sjømathandelen mellom Norge og EU reguleres av flere avtaler: Fiskebrevet, Kompensasjonsavtalene og Protokoll 9 til EØS-avtalen. I tillegg til preferansetoll gjennom EØS-avtalens protokoll 9 og det såkalte Fiskebrevet, finnes det totalt 75 ulike kvoter som kan gi tollfrihet eller tollreduksjon for en rekke fiskeprodukter som eksporteres til EU.

Norge har 41 tollfrie kvoter som er fremforhandlet med EU i forbindelse med utvidelsene av EU. Tollkvotene er fastlagt på grunnlag av tidligere handel mellom Norge og de landene vi hadde frihandelsavtaler med. Formålet var å opprettholde den eksisterende handelen.

Når de tollfrie kvotene er «brukt opp», må det betales toll på den overskytende eksporten. For lakseeksport til EU må det betales 2,0 % toll. For andre fiskeslag varierer tollsatsene fra 0 (torsk) til 6,6% (tunfisk og størje).

I tillegg kommer det en rekke såkalte ikke-tariffære krav. EU krever at det skal foreligge et såkalt fangstsertifikat for all villfisk som importeres. På Sjømatrådets hjemmesider omtales dette slik:

De norske fiskesalgslagene skal etter deres myndighetspålagte kontrollfunksjon i henhold til havressursloven utstede og godkjenne norske fangstsertifikater. Fiskeridirektoratet fungerer som kontrollinstans og får kopi av alle sertifikater som utstedes. Utstedelse og godkjenning vil skje elektronisk gjennom www.catchcertificate.no.

EU har også et merkedirektiv som gir statene lov til å kreve at produkter som importeres skal merkes med landets eget språk.

Det er videre et krav om at fremstillings- og innfrysingsdato skal opplyses. Sjømatrådet skriver:

Fremstillingsdato innebærer for oppdrettsfisk slaktedato og for villfanget fisk fangstdato. Frysedato skal oppgis dersom denne er ulik fremstillingsdato.

4.2. Sjømateksport til USA

Av Tabell 7 ser vi at det ble eksportert sjømat til USA for 6 865 mill kr i 2020. Det betyr at USA er det nest viktigste markedet for norsk sjømat. De to viktigste produktene (målt i verdi) var laks (5 075 mill kr) og ørret (451 mill kr.). En mer detaljert oversikt over eksportverdier for de ulike sjømatproduktene finnes i vedlegg 1

Det var ikke toll på eksport av de viktigste sjømatproduktene til USA.

Alle selskap som vil eksportere sjømat til USA må være registrert hos amerikanske myndigheter (Food and Drug Administration) og importøren må ha en importlisens. På Sjømatrådets hjemmeside heter det:

Importøren i USA er avhengig av en importtillatelse for å ta imot fisk og sjømat fra norske eksportører. For å få en slik tillatelse trenger de en erklæring om at produktene har blitt produsert og bearbeidet ved gjeldende virksomhet/fartøy under et fullverdig HACCP-og renholdsprogram. HACCP-erklæringer utstedes av det lokale avdelingskontoret til Mattilsynet.

4.3. Sjømateksport til Storbritannia

I 2020 eksporterte Norge sjømat til Storbritannia for 6 155 mill kroner. Av dette utgjorde eksporten av laks 4 005 mill kroner, og torsk for 645 mill kroner. Verdien av øvrige produkter framgår av tabell i vedlegg 2.

På tollsiden har Norge hatt en midlertidig avtale med Storbritannia etter brexit. På sjømatrådets hjemmesider omtales tolldelen av avtalen slik:

Storbritannia har publisert sin tolltariff gjeldende fra 2021, som i stor grad speiler EUs tollsatser i dag. Med den midlertidige avtalen som foreligger mellom Norge og Storbritannia vil alle etablerte tollpreferanser, inkludert opprinnelsesregler (preferansetoll), videreføres. De tollfrie kvotene på sjømat vil i stor grad være de samme.

For laks fra Norge er det 2 % toll, og for torsk er satsen 0-0,9% for eksport ut over avtalte tollfrie kvoter. Iflg regjeringen er det ingen forringelser av vilkår i den inngåtte frihandelsavtalen, og på noen punkter er den bedre enn det den midlertidige var (se sitatet ovenfor).

Av ikke-tariffære regler nevner vi at det på Mattilsynets hjemmesider gis følgende opplysninger om eksport av sjømat til Storbritannia:

Ved eksport til Storbritannia innføres nye kontrollkrav i en tretrinns prosess. De tre trinnene gjennomføres 1. januar, 1. oktober 2021 og 1. januar 2022, og omfatter:

- Forhåndsmeldinger (for importør)
- Helsesertifikater
- Grensekontroll

4.4. Sjømateksport til Japan

Norge eksporterte sjømat for 4 226 mill kr til Japan i 2020. De to største fiskeslagene var laks (2 592 mill kr.) og makrell (1007 mill kr.). En detaljert oversikt over eksportverdi for alle produkter finnes i vedlegg 3.

Norge har ikke frihandelsavtale med Japan, og for de to viktigste fiskeslagene var tollsatsene 3,5% for laks og 10% for makrell.

På Sjømatrådets hjemmesider opplyses det ingen ting om japanske myndighetskrav.

4.5. Sjømateksport til Kina

Det ble eksportert sjømat til Kina for 3 890 mill kr. i 2020. av dette utgjorde eksport av laks 1 065 mill kroner og torsk 850 mill kroner. Her er det viktig å minne om at mesteparten av torskeeksporten kommer tilbake til Norge/andre markeder etter filetering/bearbeiding i Kina. En detaljert oversikt over eksportverdien av alle sjømatprodukter finnes i vedlegg 4.

For meste parten av lakseeksporten er det en toll på 7% til det kinesiske markedet (10% for hel, fersk laks). Det er på linje med det konkurrenter fra andre land møter, med unntak av Chile, som har tollfrihet på sin eksport av laks.

For torsk er det 7% toll til Kina, med unntak av hel, fryst torsk, hvor satsen er 2%. Også dette er på linje med satsene for konkurrenter fra andre land, men her er Island unntaket, som har tollfrihet.

Kina krever at alle eksportører skal være registrert og godkjent hos kinesiske myndigheter, og det stilles krav om fangstsertifikater og godkjent helsesertifikat fra Mattilsynet. De produkter som ønskes eksportert må finnes på en liste over kinesiske myndigheters godkjente arter.

4.6. Sjømateksport til Sør-Korea

Verdien av sjømateksporten til Sør-Korea var 3 172 mill kr i 2020. Av dette utgjorde laks 2 211 mill kr., mens det var makrell som var det fiskeslaget med nest høyest eksportverdi til dette markedet, 646 mill kr. En mer detaljert oversikt over eksportverdier for de ulike sjømatproduktene finnes i vedlegg 5.

For laks til Sør-Korea er det tollfrihet for alle typer. Det er på linje med satsene for konkurrenter fra andre land, med unntak av Færøyene, som møter tollsatser på 10-20%.

For makrell er tollsatsen null for alt annet enn hel, fryst, hvor det er 10% toll på eksport ut over en avtalt, tollfri kvote. Dette er vilkår som er tilnærmet de samme som EU og Storbritannia, men klart bedre enn for konkurrenter fra Russland og Færøyene (10-20% toll).

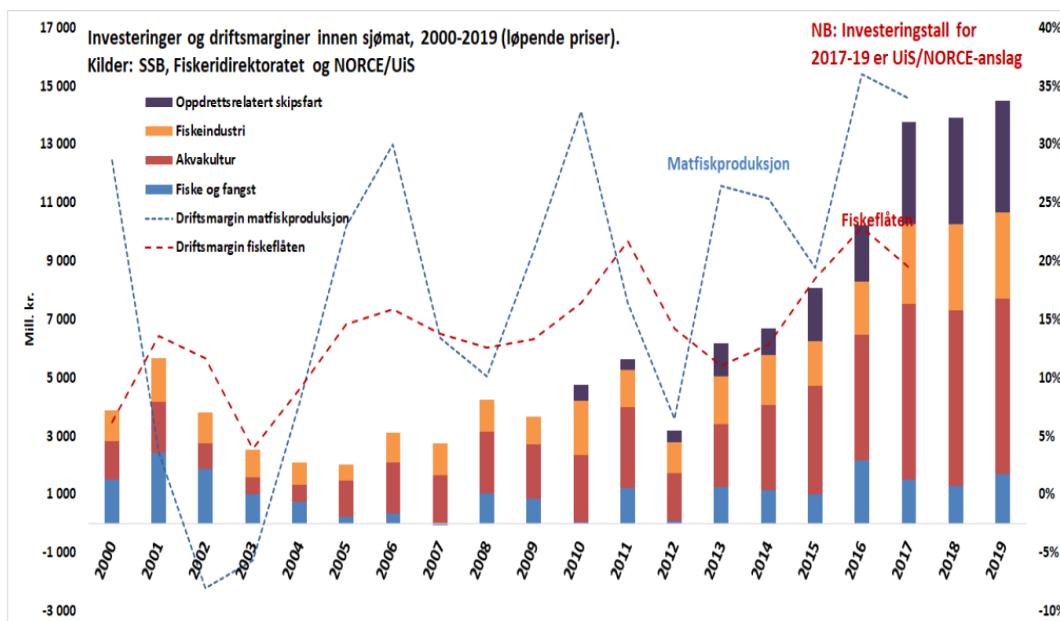
Alle som vil eksportere fisk til Sør-Korea må være registrert på en godkjenningsliste hos sør-koreanske myndigheter. Forøvrig opplyses følgende på Sjømatrådets hjemmesider:

Det er ingen spesielle krav til egne attester til Sør-Korea. Her benyttes de generelle attestene for eksport av fiskeprodukter, fiskeolje og fiskemel. Attestene utstedes gjennom Mattilsynets skjematjenester (MATS).

5. Store investeringer - høy lønnsomhet

Figuren nedenfor er hentet fra en rapport fra NORCE, hvor man har som kartlagt investeringer i fiske og fangst, akvakultur og fiskeindustri, 1970-2019⁵ viser investeringer i sjømatnæringen i perioden 2000-2019 (målt i løpende priser) og driftsmargin for fiskeflåte og matfiskproduksjon (2000-2017).

Vi ser at det de siste årene er investert 13-15 milliarder kroner pr år i sjømatnæringen som helhet, og det meste (10-12 mrd kr) handler om oppdrett- og oppdrettsrelatert skipsfart

I rapporten finner vi følgende sammendrag:

Det har vært en kraftig vekst i investeringene i sjømatnæringen fra og med 2013, drevet av oppdrett og fiskeindustri. Produktprisene er høye som følge av høy etterspørsel etter denne type protein kombinert med en tilbudsside som begrenses av kvoter og konsesjoner. I tillegg har næringen nytt godt av svak norsk krone og lavt rentenivå. Det offentlige virkemiddelapparatet har i tillegg vært med for å dra i gang nysatsinger. Viktige drivere for investeringene innen fiskeri er muligheten for flere kvoter per fartøy (strukturkvoteordningen) og myndighetenes fokus på mer miljøvennlig skipsfart. Viktige drivere innen oppdrett er nye forskrifter (lus og smolt), ønsker om mer effektiv produksjon, og fokus på håndtering av biologiske utfordringer.

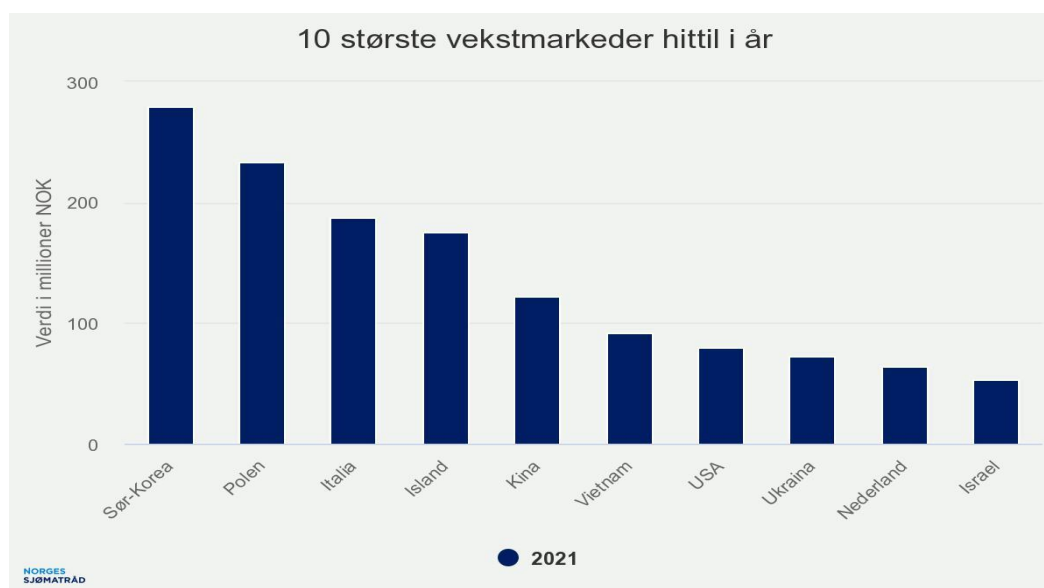
Av figuren ser vi også at lønnsomheten i næringen har vært svært god de seneste årene. Driftsmarginer mellom 20-35 prosent i matfiskproduksjon og

⁵ Norwegian Research Center, NORCE-rapport 2019/12: Kartlegging av investeringer og lønnsomhet i fiske og fangst, akvakultur og fiskeindustri, 1970-2019

10-25 prosent i fiskeflåten er langt over gjennomsnittet i norsk økonomi (8-10 prosent).

5.1. Store vekstmuligheter

Mange land er fortsatt viktige vekstmarkedene for sjømatnæringen. En oversikt utarbeidet av Norges Sjømatråd, basert på eksportverdi de første fire månedene i 2021, ser økningen fra tilsvarende periode i 2020 slik ut:

Deler av denne eksporten er preget av at råstoff sendes til bearbeiding i lavkostland, for så å selges i andre, internasjonale markeder. Men hovedbildet er at stadig flere land blir importører av norsk sjømat, og at det fortsatt er store markedsmuligheter.

Av figuren ovenfor ser vi at 7 av de 10 markedene som har sterkest vekst ligger utenfor EU.

Begrensningene ligger delvis på tilbudssiden og delvis på etterspørselssiden. Som nevnt i utdraget fra NORCE-rapporten (ovenfor), er det reguleringene, med kvoter og konsesjoner, og en økende oppmerksomhet mot miljø- og arealutfordringene i oppdrettsnæringen, som begrenser produksjonen. Begrenset produksjon holder prisene oppe og bidrar til at de som har kvoter og konsesjoner kan høste enorm profitt. De store kan kjøpe opp de små, og det skjer en systematisk konsentrasjon av makt og kapital i næringen.

I de viktigste markedene er ikke toll en vesentlig handelshindring. Norge inngår frihandelsavtaler og får nulltoll med stadig flere land, og der hvor det ennå er (en begrenset) toll er ikke Norge i en annen posisjon enn de fleste konkurrentlandene. I den grad det er toll på norsk sjømat, er det først og fremst på bearbejdede produkter. Det har bidratt til at om lag 80 prosent av norsk sjømateksport eksporteres som ubearbejdede råvarer. Det flytter verdiskaping og arbeidsplasser ut av Norge. I en rapport fra Innovasjons Norge / PwC⁶ heter det:

Om lag 80% av råstoffet fra oppdrettsnæringen eksporteres i dag ubearbejdet ut av landet, og de volumene som eksporteres ubearbejdet betyr tapte verdier for videreforedling i Norge. Sammen med dette råstoffet følger betydelige mengder restråstoff som også representerer tapt verdiskaping i Norge. Tatt i betraktning at den forventede produksjonsveksten i oppdrettsnæringen, estimert av PwC til 1,9 millioner tonn i 2030 og 3,2 millioner tonn i 2050, vil omfanget av tapt verdiskaping øke proporsjonalt med produksjonsveksten dersom man ikke klarer å øke graden av videreforedlingen i Norge.

For å få opp graden av videreforedling må norske myndigheter ha en politikk for det. Det kan både handle om grep for å minske superprofitten innenfor råstoffproduksjonen (f.eks. ressursrente), og å bygge et apparat for å styrke markedsarbeidet i utlandet. I næringen mener man at potensialet for verdiskaping er det mangedobbelte av dagens om lag 100 milliarder kroner.

5.2. For dårlig offentlig eksportstøtte

Bedrifter som vil eksportere fisk og fiskevarer ut av Norge må registrere seg i Eksportregisteret hos Norges sjømatråd, og det må betales en årsavgift for å stå i registeret. I tillegg må det betales en eksportavgift som en prosentandel av salgsverdien. Eksportavgiften varierer for ulike produkter (0,6 % for laks og ørret, 0,8% for sild, makrell, lodde, m.fl.).

Inntektene brukes til å finansiere Sjømatrådets arbeid med å legge til rette for og hjelpe eksportbedriftene. Norges sjømatråd er et statsaksjeselskap eid av Nærings- og fiskeridepartementet. På selskapets hjemmesider omtales de viktigste oppgavene slik:

Gjennom vårt arbeid skal Sjømatrådet øke verdiene av norsk sjømat. Det gjør vi ved å jobbe systematisk med markedsinnsikt, markeds-

⁶ Økt foredling av sjømat og restråstoff i Norge. PwC, 18. mars 2018

utvikling, markedsberedskap og omdømmebygging i utvalgte markeder over hele verden. I tillegg jobber vi kontinuerlig med å identifisere muligheter for norske sjømatprodukter i nye og eksisterende markeder.

Det opplyses videre om at Sjømatrådet har hovedkontor i Tromsø, og at man har utsendinger til 13 kontorer i de viktigste markedene verden rundt.

Det er Sjømatrådet som godkjenner bedrifter som skal eksportere sjømat, men rådet har ikke kompetanse og myndighet til å bistå eksportørene med offentlige dokumenter som f.eks. helsesertifikater o.l. De utstedes av Mattilsynet. I næringen er det frustrasjon over at Mattilsynet ikke har ressurser nok til å ivareta sin del av ansvaret.

I de fleste markeder er det «krig» om markedsandeler. Produsenter fra ulike land prøver å påvirke myndigheter i importlandene til å lage regler som favoriserer dem selv. Det kan føre til endringer og innskjerpinger i reglene for markedsadgang, og dette fungerer da som såkalt ikke-tariffære handelshindre. Dersom norske bedrifter ikke skal stå igjen som tapere i slike sammenhenger, kreves det at norske myndigheter / Mattilsynet har ressurser til å ivareta norske interesser. Det handler både om å ha tilstrekkelig oversikt over regler og endringer som skjer i landene, og til raskt å kunne kommunisere og forhandle med myndighetene om utformingen av regelverket. Ifølge næringen har ikke Mattilsynet nok ressurser til dette i dag, og det kan resultere i at norske eksportører møter unødvendige handelshindre.

Når eksportører og importører er godkjent av landenes myndigheter, og nødvendig, avtalt dokumentasjon er på plass, er det ingen rapporter om at forsendelser av norsk sjømat har møtt problemer eller forsinkelser på grensene. Det er i begge parters interesse at transportene skjer så raskt og effektivt som mulig.

En effekt av at det ikke er et godt nok offentlig apparat til å ivareta interessene til norske sjømateksportører, er at det favoriserer de store selskapene. Daglig leder i Rørvik-baserte Sinkaberg-Hansen sier til E24.no⁷: *«Økt byråkrati og administrative krav har gjort det vanskeligere for mindre oppdrettere».*

I den samme artikkelen gjengis beregninger som viser at verdien av de 1 223 laksekonsesjonene i Norge har en markedsverdi på mer enn 320 milliarder kroner, og at det har vært en jevn overgang fra familieeide til børsnoterte selskaper i næringen. Etter børsnotering følger som regel oppkjøp og konsentrasjon.

⁷ E24.no 19.06.2021

Utviklingen av det som allerede er Norges nest viktigste eksportnæring, og som har potensiale til å bli langt større i årene framover, overlates i stor grad til seg selv og til markedskreftene. Det er på høy tid med en helhetlig politikk for sjømatnæringen.

5.3. Konklusjoner

Gjennomgangen så langt gir grunnlag for å trekke følgende konklusjoner:

- Eksporten fra norsk sjømatnæring har vært i kontinuerlig vekst gjennom mange år, og verdien har doblet seg i løpet av det siste tiåret (fra drøyt 50 til drøyt 100 milliarder kroner fra 2012 til 2020). Sjømat er i dag Norges nest viktigste eksportnæring.
- All norsk sjømat blir i dag solgt til priser som gir høy inntjening og avkastning for produsentene. Lønnsomheten i sjømatnæringen er to-tre ganger så høy som for gjennomsnittet i norsk næringsliv.
- Norsk sjømat møter i liten grad tollbarrierer og handelshindringer, og i den grad de eksisterer er de sjelden rettet mot norsk eksport særskilt. Norge inngår stadig flere frihandelsavtaler med nulltoll på varer (inkl. sjømat).
- Handelen med sjømat baseres på handelsavtaler / tolltariffer, et system for myndighetsgodkjenning av eksportører og importører, og at eksportørene har nødvendige fangst- og helsesertifikater. Mattilsynet er norsk myndighet, og ifølge næringen har ikke Mattilsynet nok ressurser til å ivareta dette ansvaret på en effektiv måte.
- Når eksportører og importører er godkjent av landenes myndigheter, og nødvendig, avtalt dokumentasjon er på plass, er det ingen rapporter om at forsendelser av norsk sjømat har møtt problemer eller forsinkelser på grensene. Det er i begge parters interesse at transportene skjer så raskt og effektivt som mulig.
- Norsk sjømat er etterspurt og ettertraktet i de fleste markeder og næringen mener potensialet for videre vekst er stort. Det er et stort press for å få tilgang på flere kvoter og konsesjoner for å kunne øke produksjonen i Norge. Et flertall av de viktigste vekstmarkedene ligger i dag utenfor EU.
- Med en aktiv politikk for mer videreforedling i Norge kan verdiskaping og antall arbeidsplasser mangedobles.

6. Aluminium

I Norge er det syv aluminiumsverk som produserer primæraluminium. I tillegg har flere av aluminiumsverkene betydelig kapasitet på omsmelting av aluminium.

Primæraluminiumsverkene er av de største brukerne av elektrisk kraft i Norge for å produsere aluminium fra alumina ved elektrolyse.

Norsk Hydro eier fem av aluminiumsverkene (Sunndal, Høyanger, Årdal, Husnes og Karmøy). Canadiske Alcoa eier to aluminiumsverk (Lista og Mosjøen).

Opplysninger i selskapenes årsrapporter viser at det er full kapasitetsutnyttelse ved alle verk i Norge.

For Hydro aluminiums del så bildet slik ut, for produksjon av primæraluminium⁸:

<i>Verk</i>	<i>Kapasitet (tonn)</i>	<i>Produksjon 2020 (tonn)</i>
Årdal	202 000	202 000
Sunndal	425 000	409 000
Karmøy	278 000	271 000
Husnes	195 000*	95 000
Høyanger	66 000	65 000

*En ny produksjonslinje (B) på Husnes, som har vært ute av drift siden 2009, ble tatt i bruk igjen mot slutten av 2020, og det produseres nå for full kapasitet i hele verket.

For Alcoas smelteverk var bildet slik⁹:

<i>Verk</i>	<i>Kapasitet (tonn)</i>	<i>Produksjon 2020 (tonn)</i>
Mosjøen	188 000	197 500
Lista	94 000	89 500

Vi ser at Mosjøen produserte over teknisk kapasitet, mens Lista lå noe under.

Alt i alt er det ingen problemer for norske aluminiumsprodusenter å få solgt sine produkter.

⁸ Hydro Aluminiums Årsrapport 2020, s. 54

⁹ Alcoa Annual Report, 2020 s. 10 og Alcoa Norway ANS Årsberetning s. 6

6.1. Eksportverdier aluminium

Eksporten av aluminium hadde en samlet verdi på 31,2 milliarder kroner i 2020. For aluminium er EU det desidert største eksportmarkedet, 29,1 milliarder kroner i 2020. Eksport av primary aluminium (varegruppe 7601) fra Norge (Hydro og Alcoa) til EU var ca 1,2 million tonn. Dette er ca 20% av EU's forbruk på ca 6 mill tonn av primary. Dersom man tar med resirkulert aluminium så blir Norges eksportbidrag på 1,2 mill ca 11% av EU's forbruk på 11 millioner tonn av primary og resirkulert aluminium.

Aluminiumseksporten fordelt på verdensdelene så det slik ut (millioner kroner, tabell 08801):

Tabell 8:	mill kr.
Europa	30 318
Asia	661
Nord- og Mellom-Amerika	162
Afrika	13
Oseania	9
Sør-Amerika	6

Tallene illustrerer at mesteparten av eksporten fra de norske smelteverkene går til Europa og EU. Til sammen ble det eksportert aluminium for 29 096 mill kr til EU i 2020, og det tilsvarer 93-94 prosent av total norsk aluminiumseksport.

Den sterke konsentrasjonen til Europa/EU skyldes i all hovedsak selskapenes produksjonsstruktur, og har lite med tollbarrierer eller andre handelshindringer å gjøre. Markeder utenfor Europa betjenes av smelteverk i land nærmere markedene.

Hydro er deleier i fem smelteverk utenfor Norge, og hovedsakelig er det disse som betjener selskapets salg i andre verdensdeler. Hydro eier 55,3 prosent i et verk i Slovakia (Slovalco), 50 prosent i verkene i Qatar (Qatalum) og i Brasil (Albras), og 20 prosent i et verk i Canada (Alouette).¹⁰

For Alcoas norske smelteverk (Mosjøen og Lista) er mønsteret det samme. De norske verkene selger primært i det europeiske markedet. Alcoa er et

¹⁰ Hydros årsrapport 2020, s. 54

verdensomspennende konsern som forsyner andre markeder fra smelteverk i andre land.

Fordelt på de ni landene utenfor EU som vi handler mest med, så bildet slik ut (tabell 08801, varegrupper 7610-7616):

Tabell 9: Eksportverdi aluminium mill kr.

Storbritannia	654
USA	151
Kina	113
Tyrkia	75
Japan	49
Russland	23
Canada	11
Singapore	11
Sør-Korea	8
Brasil	4

Eksporten til EU er regulert av EØS-avtalen, hvor det er nulltoll på varer.

Eksport til Storbritannia, Tyrkia, Canada, Singapore og Sør-Korea er regulert av frihandelsavtaler, hvor det også er nulltoll og ingen handelshindringer.

Brasil

For Brasil (Mercosur-landene) foreligger det nå en ferdigforhandlet frihandelsavtale med Norge/EFTA, som vil bety nulltoll for aluminium. Avtalen er foreløpig ikke signert.

Kina

Generelt er det 7-10 prosent toll på eksport av varer til Kina, men landet er selvforsynt og en stor eksportør av aluminium. Selv om det skulle komme i stand en frihandelsavtale med Kina, vil ikke dette bli et viktig marked for norske aluminiumsindustri. E.

Konkurrenter har lenge anklaget Kina for å gi sine smelteverk ulovlig statsstøtte. Hydro opplyser til oss at det i en OECD rapport fra januar 2019,

hvor all statsstøtte til aluminiumsindustrien world-wide ble undersøkt, ble konkludert med at for perioden 2013 – 2017 ble 85% av alle subsidier gitt til kinesiske selskaper.

USA

USA innførte 10 prosent toll på aluminiumsprodukter fra 23. mars 2018. Norge (sammen med EU og en rekke andre land) har brakt saken inn for WTO, med påstand om at USAs tollvedtak strider mot WTO-avtalen. På regjeringens hjemmesider omtales dette slik:

USA innførte 23. mars 2018 ekstra tollsatser på visse stålprodukter (25 prosent) og visse aluminiumsprodukter (ti prosent).

Handelshindringene ble begrunnet med at import av disse produktene er av en slik art og et slikt omfang at den truer USAs nasjonale sikkerhet. Norge mener tilleggstollen er i klar strid med regelverket i Verdens handelsorganisasjon (WTO).

... Norge, Canada, EU, India, Kina, Mexico, Russland, Sveits og Tyrkia avholdt tvisteløsningskonsultasjoner om stål og aluminium med USA sommeren og høsten 2018, uten at sakene ble løst.

... USAs økende vilje til å sette til side WTOs regelverk med eller uten å benytte påskudd som nasjonal sikkerhet utgjør en betydelig trussel for Norges primære handelspolitiske interesse. Vår vurdering er at USAs tolkning av sikkerhetsunntaket i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994 (Gatt 1994) ikke er korrekt. Det er i tråd med forventninger til Norge internasjonalt at vi er synlige, og tydelig står opp for en regelbasert internasjonal verdensorden forankret i WTO.

Andre behandling i WTOs tvistepanel ble avsluttet i januar 2021, men endelig dom har ennå ikke blitt avsagt.

Japan

Japan er et av landene hvor det ikke er inngått frihandelsavtale, og hvor det heller ikke pågår forhandlinger. På vareimport opererer Japan med satser på 3-5 prosent. Og vi antar at dette også gjelder for aluminium, men landet er av liten betydning for norske produsenter.

Russland

Norge har ingen frihandelsavtale med Russland, og det pågår ikke forhandlinger. Russland er selv en stor produsent av aluminium, og er også en stor eksportør. Landet spiller derfor ingen rolle som marked for norske produsenter.

6.2. Oppsummering

Norske aluminiumsverk utnytter sin produksjonskapasitet fullt ut, og mesteparten av produksjonen eksporteres til EU. Det er ikke fordi bedriftene møter tollbarrierer eller andre handelshindringer i andre markeder, men fordi de norske verkene inngår i globale produksjonssystemer som har delt verdensmarkedet mellom seg.

Innsatsvaren i aluminiumsproduksjonen (alumina fra bauxitt) står for 30-40 prosent av kostnadene, energi for 30-35 prosent, mens lønnskostnadene utgjør 6-8 prosent. Den avgjørende faktoren for at aluminiumsproduksjon foregår i Norge er kraftprisen.

7. Vedlegg

Vedlegg 1

Sjømateksport til USA

ar	2019		2020	
	Measures	Verdi 1000 NOK	Mengde i tonn	Verdi 1000 NOK
Total	6 677 561	79 593	6 865 308	85 040
Laks	5 074 691	48 058	5 074 576	45 814
Ørret	534 994	6 979	450 816	7 558
Torsk	236 568	2 231	287 439	2 668
annen fisk	195 120	5 702	240 586	6 747
Hyse	176 745	4 373	204 289	4 836
Makrell	122 552	6 400	144 378	7 741
Snøkrabbe	68 401	447	141 874	823
Annen	59 887	3 382	122 333	6 051
Kongekrabbe	77 086	247	75 821	214
Kveite	86 400	671	62 339	527
Reker	3 914	40	11 428	187
Sild	3 864	437	9 384	1 066
Blåkveite	11 149	196	8 787	145
Lange	11 449	146	8 196	157
taggmakrell (hestemakrell)	3 235	190	4 668	272
Sei	798	25	4 284	128
Sjøkreps	4 767	13	3 936	11
andre krepsdyr	1 635	17	2 938	22
Krabbe	690	3	2 859	18
Brosme	809	6	1 612	12
Languster	1 970	5	1 182	4
andre bløtdyr	.	.	451	14
annen hvitfisk	112	2	400	4
Steinbit	431	20	326	14
annen flyndrefisk	.	.	150	1
andre torskefisker	2	0	113	5
Rognkjeks	18	0	52	0
annen hai	.	.	51	0
andre sjøpattedyr	.	.	21	0
Røye	251	3	19	0
Pigghå	2	0	.	.
Rødspette	1	0	.	.
Uer	2	0	.	.
Sjøpølse	7	0	.	.
Blåskjell	5	0	.	.
Kamskjell	2	0	.	.
Østers	4	0	.	.

Vedlegg 2: Sjømateksport til Storbritannia

ar	2019		2020	
	Verdi 1000 NOK	Mengde i tonn	Verdi 1000 NOK	Mengde i tonn
Total	6 417 069	158 823	6 155 227	147 004
Laks	3 985 924	64 089	4 004 992	65 580
Torsk	690 313	14 491	644 536	12 753
Hyse	575 632	17 609	561 239	17 670
Annen	468 878	27 330	451 419	28 359
annen fisk	224 895	14 866	149 916	10 387
Reker	212 480	2 609	102 525	1 311
Makrell	106 622	7 255	77 645	6 277
Ørret	36 029	429	45 926	617
Sild	14 312	2 093	29 011	2 013
Kveite	14 464	169	22 753	247
Brosme	8 644	151	14 722	221
Sei	12 331	741	10 844	616
Krabbe	4 598	51	10 043	133
andre torskefisker	14 392	533	5 847	189
Kongekrabbe	7 368	22	4 379	11
andre krepsdyr	1 416	12	3 030	24
taggmakrell (hestemakrell)	800	52	2 815	149
hake (lysing)	10 050	383	2 731	106
Skate	6 297	273	2 316	77
annen hvitfisk	1 222	26	2 164	45
Breiflabb	779	17	1 550	35
Lange	1 850	73	1 289	29
pollack (lyr)	379	13	909	39
Uer	1 551	68	704	72
annen hai	.	.	659	3
Pigghå	569	33	366	20
Piggvar	54	0	261	2
Blåkveite	191	3	169	3
annen flyndrefisk	406	15	157	3
Steinbit	465	20	109	5
Rødspette	383	17	97	5
annen ferskvannsfisk	.	.	40	0
Ansjos	.	.	22	0
Rognkjeks	.	.	18	0
Blekksprut	87	1	10	0
Sjøkreps	3	0	7	0
Languster	.	.	3	0
Kråkeboller	23	0	2	0
Røye	2	0	1	0
Kolmule	12 206	5 362	.	.
Lodde	18	2	.	.

Makrellstørje	28	0	.	.
andre bløtdyr	1 251	14	.	.
Kamskjell	80	1	.	.
Snøkrabbe	78	0	.	.

Vedlegg 3: Sjømateksport til Japan

ar	2019		2020	
Measures	Verdi 1000 NOK	Mengde i tonn	Verdi 1000 NOK	Mengde i tonn
Total	4 338 948	95 545	4 225 837	104 873
laks	2 805 654	33 850	2 591 515	32 738
makrell	946 548	49 169	1 007 066	59 651
ørret	273 920	3 659	327 567	4 536
sild	62 669	3 569	98 058	2 792
kongekrabbe	52 788	174	51 469	160
blåkveite	34 105	644	49 369	1 096
uer	35 983	1 749	45 418	2 320
snøkrabbe	62 138	453	16 565	109
hval	12 726	200	15 938	215
annen fisk	6 986	287	9 696	563
taggmakrell (hestemakrell)	8 955	530	7 943	514
makrellstørje	2 048	14	2 689	30
reker	3 118	34	1 039	13
industrifisk	.	.	685	122
torsk	165	2	228	2
andre krepsdyr	121	3	195	4
lodde	29 304	1 110	167	4
hyse	.	.	142	1
sei	1 079	74	45	1
lange	70	1	39	1
breiflabb	.	.	4	0
røye	.	.	2	0
annen	571	24	.	.
sardin/brisling	2	0	.	.

Veilegg 4: Sjømateksport til Kina

ar	2019		2020	
	Measures	Verdi 1000 NOK	Mengde i tonn	Verdi 1000 NOK
ART	5 202 999	168 301	3 889 743	136 133
laks	1 598 443	23 520	1 064 490	17 438
torsk	1 052 715	29 450	850 206	25 280
makrell	810 501	46 799	622 874	38 277
blåkveite	561 525	12 020	395 411	10 372
hyse	552 555	19 734	371 822	15 026
uer	185 361	12 978	183 784	13 687
sei	195 163	13 816	149 665	10 033
snøkrabbe	22 527	169	66 585	513
ørret	57 551	983	54 525	1 013
annen hvitfisk	30 003	2 086	35 894	2 404
annen fisk	45 286	1 636	30 549	750
kongekrabbe	27 548	88	24 552	81
reker	16 474	327	21 806	393
andre torskefisker	506	39	4 116	207
andre krepsdyr	2 360	14	4 067	21
annen	4	0	3 969	250
taggmakrell (hestemakrell)	7 454	524	1 641	107
sild	14 716	2 329	1 228	184
andre sjøpattedyr	33	0	575	2
hake (lysing)	1 693	92	532	32
sjøkreps	.	.	531	2
krabbe	2 098	72	341	42
steinbit	221	13	254	15
blåskjell	.	.	109	2
kamskjell	.	.	97	1
languster	.	.	67	0
annen hai	4	0	29	0
kveite	161	4	24	0
lange	5	0	.	.
lodde	18 088	1 608	.	.

Velegg 5: Sjømateksport til Sør-Korea

ar	2019		2020	
	Verdi 1000 NOK	Mengde i tonn	Verdi 1000 NOK	Mengde i tonn
Total	2 964 271	60 779	3 171 865	71 210
laks	2 154 800	27 634	2 210 603	30 275
makrell	541 633	29 306	646 315	37 580
kongekrabbe	147 865	559	177 328	617
sild	34 612	937	88 740	1 103
annen	17 884	1 129	14 854	868
snøkrabbe	26 283	150	9 209	59
uer	1 385	91	6 321	409
ørret	6 969	87	4 812	62
krabbe	215	1	4 477	40
andre bløtdyr	4 102	37	2 561	22
kongsnegl	.	.	2 514	26
annen fisk	406	26	1 273	76
skate	.	.	1 190	58
reker	10	0	1 157	11
kamskjell	39	1	213	3
sjøkreps	.	.	168	1
kveite	.	.	91	1
languster	.	.	32	0
blåkveite	.	.	5	0
annen hvitfisk	266	13	.	.
torsk	698	93	.	.
lodde	27 105	716	.	.

